

In memoriam

Dr. E.J. van Kampen

*Officier in de Orde van Oranje Nassau
Erelid van de Nederlandse Vereniging voor Klinische
Chemie
Erelid van de Vereniging Klinisch Chemici Noord*

Op 1 november 2002 is te Groningen overleden Dr. Esso Johannes van Kampen in de leeftijd van 81 jaar. Hieronder volgt een beknopte schets van zijn levensloop.

Esso werd geboren te Stadskanaal op 27 november 1920. Het eindexamen HBS-B werd in 1940 behaald in Rotterdam. De daaropvolgende studie in de scheikunde, onderbroken door enkele oorlogsjaren, werd in Groningen, met als hoofdvak organische chemie, vervolgd onder leiding van prof. dr. H.J. Backer. Doctoraal examen in 1948; bijvakken fysiologische chemie en microbiologie. Op 1 april werd Van Kampen benoemd tot hoofd van het Klinisch Chemisch Laboratorium van het Diaconessenhuis aan de Praedinius-singel te Groningen. Op 11 mei 1951 volgde de promotie aan de RUG tot doctor in de wis- en natuurkunde. De promotor was prof. Backer. De titel van de dissertatie: Synthese van chemotherapeutica voor besmette galwegens. Op 1 juli 1951 werd dr. van Kampen ingeschreven in het register van de Groep van Erkende Klinisch Chemici. Een Liber Amicorum ac Collegarum werd bijeengebracht en verzorgd door

collega Peter van der Ploeg ter gelegenheid van het afscheid van dr. van Kampen op 29 november 1985. In ruim dertig bijdragen werden de grote verdiensten van Esso van Kampen voor de klinische chemie belicht. Een -zelfs korte- weergave hiervan zou een boekwerk vergen. Ondergetekende was van 1956 tot 1958 klinisch chemicus i.o. Achtereenvolgens zijn 10 klinisch chemici door Esso opgeleid en in verschillende ziekenhuizen in het noorden, oosten en westen werkzaam geweest of nog werkzaam. De meesten zijn opgeleid in het kleine laboratorium, dat zich in de kelderruimte van het Diaconessenhuis bevond. Het allerkleinste vertrek was het kantoor van dr. van Kampen (1,5 m²), een kleine uitwas van het hematologisch laboratorium. Eén stoel voor "de baas" en maximaal 2 laboratoriumkrukken: voor de hoofdanaliste respectievelijk de aspirant klinisch chemicus. De uitslagen van elke dag werden nagekeken, zonodig vergeleken met die van vorige dagen; plausibiliteitsbeoordelingen, die later door Van Kampen zijn uitgewerkt in de zogenaamde interparametrische kwaliteitscontrole. De door mijn voorganger in opleiding, Henk Zondag, ontwikkelde papierelectroforese van serumeiwitten werd dagelijks door Van Kampen zelf ten behoeve van de klinici van commentaar voorzien, na gebleken bekwaamheid ook door de klinisch chemicus in opleiding. Regelmatig kwam een internist langs tijdens deze werkbesprekingen (waarbij de KC i.o. zijn kruk inleverde). Er werd nooit op de klok gekeken! Tot de vaste dagelijkse routine behoorde ook de vlamfotometrische bepaling van natrium en kalium m.b.v. de DU-spectrofotometer. Deze bepalingen verrichtten we tezamen. Soms leidde een abnormale uitslag ertoe dat Van Kampen persoonlijk het infuus bij patiënten regelde, daartoe gemachtigd door een specialist, die het moeilijke rekenwerk met millimolen graag uitbesteedde. Eénmaal was ik getuige van een telefoongesprek met een chirurg, die in niet mis te verstane bewoordingen te horen kreeg dat zijn patiënt dood zou gaan als hij niet onmiddellijk het infuus aanpaste! Probleem 'diffjes' en sternumuitstrijkes werden door de hoofdanaliste Tilly van der Vooren dagelijks klaargelegd en bediscussieerd aan de microscoop. Hierbij was dikwijls ook de aanvragend internist aanwezig. Esso van Kampen heeft als één van de eersten het belang onderkend van een goede scholing in de Hematologie, onderdeel van de opleiding tot klinisch chemicus.

Wekelijks op een vaste avond werden de analisten bijgeschoold in de technische bijzonderheden van bepalingen en steeds ook in de klinische relevantie. Dit

verliep altijd in een gemoedelijke sfeer (met koffie en belegde broodjes), een stopfles met vitamine C tabletten ontbrak nooit (een Pauling-effect?), maar de regie bleef wel in vaste handen! Met collega Wim Hoek schreef Van Kampen leerboeken voor de analistenopleiding: Fysiologische Chemie, respectievelijk Klinische Chemie, beide uitgegeven in de Heronreeks.

Met voortvarendheid werd het gebruik van radioactieve isotopen geïntroduceerd. Het Diakonessenhuislaboratorium liep met deze ontwikkeling in 1957 in Groningen voorop. Met de overlevingsduurbepaling van erythrocyten werden enkele promotie-onderzoeken ondersteund (H.K.A. Visser, kinderarts en W. Heerspink, klinisch chemicus). De samenwerking met de hoogleraar prof. dr. W.G. Zijlstra, Laboratorium voor Vegetatieve Fysiologie van de Rijksuniversiteit Groningen, begon in 1953 met overleg met betrekking tot de meting van HbCO in bloed. In zijn bijdrage aan het voornoemde Liber Amicorum ac Collegarum beschrijft Zijlstra op pagina 42 en verder onder de titel: "Spectrophotometry of haemoglobin: the story of a thirty years' friendship" hun niet-aflattende inspanning om de meting van de hemoglobineconcentratie te perfectioneren en te standaardiseren. Hieruit resulteerde de wereldwijde acceptatie van de HiCN-methode van Van Kampen en Zijlstra. Deze HiCN-methode is internationaal aanvaard als de eerste gestandaardiseerde hemoglobinebepaling in de klinische chemie. Op 10 april 1981 werd in Noordwijkerhout tijdens het eerste congres van de Engelse-, Duitse-, en Nederlandse Verenigingen voor Klinische Chemie aan beiden de Gorter en de Graaff Prijs uitgereikt, een erkenning voor deze grootse prestatie. In 1967 werd aan Van Kampen te Washington de 'Warner Chilcott Lecture Award' van de American Association of Clinical Chemistry toegekend. Het Liber Amicorum vermeldt een totaal van 122 publicaties. In ruim de helft wordt Van Kampen als eerste auteur vermeld.

Het lijkt onbegrijpelijk dat Esso van Kampen naast dit omvangrijke wetenschappelijke oeuvre -en naast de dagelijkse leiding van het laboratorium- ook op bestuurlijk terrein zeer veel tot stand heeft weten te brengen. Hij had een scherp analytisch vermogen, een opponent moest van zeer goede huize komen om zijn eenmaal gevormde mening te kunnen veranderen. Maar bovenal: hij had visie en wist die met volharding uit te dragen. In het Diakonessenhuis was hij één van de grondleggers van de Medische-Staf-vorming; ad-interim medisch directeur, 4 jaren (vice)-voorzitter van de Medische Staf en een drijvende kracht bij de introductie van intercollegiale toetsing, necrologiebespreking en andere zaken. Het middel om "het hoofd koel en het kruit droog" te houden was 'management by exception'. Prof. dr. B. Leynse geeft hierop in het Liber Amicorum ac Collegarum onder de titel: 'Een exceptioneel manager' zijn visie weer. Esso's kwaliteiten bleven uiteraard niet onopgemerkt. Bijna terloops deelde hij mij mee (ik meen eind 1957) dat hij was gepolst voor de functie van wetenschappelijk directeur van het Antoni van Leeuwen-

hoek Huis. En hier komt iets tot uiting dat -denk ik- een diepe motivatie bloot legt. Ik herinner me zijn woorden: "...ik kan het directe contact met de kliniek niet missen...".

De Nederlandse Vereniging voor Klinische Chemie werd op 20 september 1947 opgericht. De ontstaansgeschiedenis is beschreven in Klinische Chemie in Nederland, uitgegeven bij het 50-jarige bestaan. Als wetenschappelijke vereniging bundelde zij medici en chemici en farmaceuten. De constatering dat de klinisch chemicus in vergelijking met medische specialisten een equivalente bijdrage levert aan diagnostiek en therapie leidde tot oprichting van de Groep van Erkend Klinisch Chemici. Esso van Kampen was voorzitter van 1957-1963. Een bestuurscommissie waarin Van Kampen participeerde formuleerde een degressief laboratoriumtarief. In 1968 werd een overeenstemming bereikt met de Nationale Ziekenhuisraad inzake het Modelcontract en Verklaringsovereenkomst, na veelvuldige en dikwijls moeizame onderhandelingen, welke van de zijde van de Groep werden gevoerd door Van Kampen, Strengers en de jurist Hogerzeil. In de aanhef van zijn bijdrage spreekt mr. J.P. Hogerzeil in het Liber Amicorum ac Collegarum over "de belangrijke inbreng, die hij (Van Kampen) heeft geleverd bij de structurele integratie van de klinische chemie en (niet minder) van de klinisch chemici in de ziekenhuiswereld".

Van 1971 tot 1978 was Van Kampen voorzitter van de Registratiecommissie van de NVKC. Als secretaris heb ik zijn strategische en tactische benadering van nabij meegemaakt. Bij alle beoordelingen stond altijd de garantie-eis voor een kwalitatief goede opleiding voorop.

Kwaliteitsbewaking heeft een vooraanstaande plaats ingenomen. Van Kampen was van 1972 tot 1985 lid van het Bestuur van de Stichting Kwaliteitsbewaking Klinisch Chemische Ziekenhuis Laboratoria (SKZL). Hij was voor de sectie Klinische Chemie lid van de International Union of Pure and Applied Chemistry (IUPAC). Van Kampen was lid van de Editorial Board van de Geneva Quality Control Symposia. In 1977 hield hij op uitnodiging de Richterich Memorial Lecture in Düdingen (Zwitserland). Hij ontving voor zijn wetenschappelijke werk, met name op het gebied der kwaliteitsbewaking de Richterich Memorial Award. Op verzoek van de World Health Organization (WHO) hield hij lezingen en gaf hij adviezen in Indonesië in 1981 over verbetering van analysemethoden. Zijn rapportage is aanvaard door de WHO en door de Indonesische autoriteiten. Ook in 1982 doceerde Van Kampen in India en Nepal. Diverse bijdragen in het Liber Amicorum ac Collegarum zijn gewijd aan Van Kampens inspanning op dit terrein. Prof. dr. J. Büttner haalt in zijn bijdrage een uitspraak aan van Van Kampen, gedaan op een 'Symposium on Quality Control' in 1969 te Genève: "A clinical chemist is a man who does his utmost to find good results".

Na zijn pensionering heeft Esso met een kleine geleerde vriendenkring grensoverschrijdend gefilosofeerd. De opzet was het schrijven van een boek van-

uit een totaalvisie op de mens, in het bijzonder wat betreft het geneeskundig handelen. Helaas is deze bedoeling niet gerealiseerd. Maar ook hierdoor wordt duidelijk dat Esso van Kampen -naast alle aandacht en kennis voor details- steeds een geïntegreerde visie nastreefde. Tenslotte: het vele en belangrijke werk dat Esso van Kampen tot stand heeft gebracht is slechts mogelijk geweest dankzij de onophoudelijke steun en het vertrouwen van zijn lieve echtgenote Ans van Kampen-Martens.

Moge het besef dat velen de herinnering aan Esso met erkentelijkheid koesteren haar tot troost zijn.

J.J.F. Hasselman, Almelo

Bij het schrijven van dit in memoriam is veelvuldig gebruik gemaakt van het Liber Amicorum ac Collegarum. Speciaal de bijdrage van collega J.J. Heeren, de historicus van de NVKC, mag niet onvermeld blijven.